

© КОЛЛЕКТИВ АВТОРОВ, 2020

УДК 378

А. Т. Бакирова, Н. А. Мейрамова

ҚАРАҒАНДА МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІНДЕ «ФИЛОСОФИЯ» ПӘНІН ОҚИТУДАҒЫ ӘДІСТЕР МЕН ЖЕТІСТІКТЕР

ҚМУ Қазақстан тарихы және әлеуметтік-саяси пәндер кафедрасының стажер-оқытушы (Қарағанды, Қазақстан)

Мақалада Қарағанды медицина университетінде философияны оқыту әдіснамасын жаңғыртудың тәжірибесі қарастырылады. Ол Қазақстандағы университеттік білім беру стратегиясына сәйкес жүзеге асырылуда. Авторлар университеттің миссиясы туралы қазіргі түсінігінде прагматизм мен либерализмнің бірлігін атап көрсетеді. Қазақстандық университеттерде философияны оқыту әдіснамасын жаңғыртудың міндеті – оны оқу пәні ретінде және сонымен бірге ойлау тәсілі ретінде жүзеге асыру». Ойға емес, ойлануға үйрету қажет» - деген Канттың идеясы жетекшілікке алынады. Авторлардың пікірінше, философия пәнінен жаңа типтік бағдарлама құрылымы жағынан білімнің постклассикалық емес парадигмасына сәйкес келеді. Оның әдіснамалық негізін синергетикалық тұрғыдан қарау құрайды. Мақалада Қарағанды медицина университетіндегі студенттердің білімін қортынды бақылау нысаны ретінде тестілеуден бас тарту және оны эссе жазумен ауыстыру тәжірибесіне талдау жүргізіледі.

Кілт сөздер: Рухани жаңғыру, қоғамдық гуманитарлық пәндер, әдістер, оқу үрдісі, оқытудың белсенді түрлері, педагогикалық технология, рухани сана

Адамның жеке басының еңбек ететін саналы азамат, ұлттық тұлға болып қалыптасуында жан тәрбиесі мен тән тәрбиесі маңызды орын алады. Жеке адам тәрбиесіндегі негізгі факторлар – отбасы мен оқу орындардағы оқу-тәрбие жұмысы, сондықтан оның процестерін рухани санасын қалыптастыру негізінде ұйымдастырудың мәні өте зор. Сондықтан мақаламызда оқу процесінің, оның теориялық және тәжірибелік жақтарын ашуды мақсат еттік. Жастардың бойындағы рухани сана қалыптастырудың ғылыми-педагогикалық негізі жұмыстың басты өзегі болды. Мақала жазу барысында оқу-тәрбие үдерісінің мазмұны мен әдістемесі жас ұрпақтың сана-сезіміне, ұлттық рухына, қоғаммен қарым-қатынасын және мінез-құлқын реттеуге бағыт-бағдар жасадық.

Осыған орай философия пәні бойынша оқу бағдарламасының мақсаты студенттердің философияны дүниені танып-білудің ерекше формасы ретінде түсінуін қалыптастырып, олардың келешек кәсіби қызметтері аясында оның негізгі тараулары, мәселелері мен әдістері туралы тұтас білім беру, білім алушылардың қоғамдық сананы жаңартудағы және қазіргі заманның жаһандық міндеттерін шешудегі философияның рөлін түсіну аясында білім алушылардың философиялық-көзқарастық және әдістемелік мәдениет негіздерін игеруіне ықпал ету [4].

Осы пәнді оқыту барысында студенттердің бойында философиялық рефлексияны, өзін-өзі сараптау және адамгершіліктік өзін-өзі реттеу дағдыларын қалыптастыру, ғылыми зерттеу қабілеттерін дамыту, интеллектуалдық

және шығармашылық дағдыны дамыту жүзеге асырылды.

Философия пәнін меңгеру барысында білім алушы келесі оқу нәтижелеріне ие болады: философияның тарихи дамуы негізінде онтология мен метафизиканың негізгі мазмұнын сипаттауға, нақты дүниені философиялық зерделеудің ерекшелігін түсіндіруге, дүниені танып-білудің ғылыми және философиялық әдістерін жіктеуге, мифологиялық, діни және ғылыми дүниетанымның ерекшеліктері мен мазмұнына түсініктеме жасауға, негізгі дүниетанымдық ұғымдардың мағынасы мен рөлін адамның қазіргі әлемдегі жеке және әлеуметтік болмысының құндылықтары ретінде негіздеуге, қазіргі жаһандық қоғамның өзекті мәселелеріне қатысты өзінің адами ұстанымын қалыптастыру және сауатты дәйектеуге үйренді.

Философия пәні негізінде алған білімдерін білім алушы тарапынан рефлексивті көзқарас тәсіліне негізделген студенторталықтандырылған оқыту, біліктілікке бағытталған оқыту, әртүрлі форматтағы рөлдік ойындар және оқу пікірталастары, кейс-стадиялар (нақты жағдаяттарды сараптау), жобалар әдісі және эссе ой-толғам әдістері арқылы іске асырды.

Оқытушылар осы мәселе бойынша мынандай жұмыстар атқарады: мәселелі және шолу дәрістерді толықтырады, тәжірибе және ОСӨЖ сабақтарында TBL, PrBL, RBL белсенді оқыту әдістерін қолдана отырып «дөңгелек үстел», «пресс-конференция», рөлдік және іскерлік ойындарының элементтері қолданады, пікірталас ұйымдастырады, ғылыми жоба қорғау мен мақала жазу жолдарына жетекшілік

етеді, нақты-қолданбалы әлеуметтік зерттеулерді жүргізуге, бағдарламалармен анкеталарды құрастыруға, кейс дайындауға бағдар береді.

Қарағанды мемлекеттік медицина университетінің кітапханасына студенттердің дүниетанымын кеңейтуге бағытталған жаңа оқулықтар түсті. Олар философия пәні бойынша: сэр Энтони Джон Патрик Кеннидің 2 томдық «Батыс философиясының жаңа тарихы», Реми Хесстің «Философияның таңдаулы 25 кітабы», Дерек Джонстонның «Философия қысқаша тарихы», Алан Барнардтың «Антропология тарихы мен теориясы». Көрсетілген кітаптар төмендегідей мәселелерді қамтиды. Тарихи баянның тақырыптық арқауы философияда туындаған сауалдарды келесі екі мыңжылдыққа мұра етіп кеткен және әр кезеңдегідей дәл бүгін де ықпалы бәсеңсімеген екі үлкен тұлға – Платон мен Аристотельге негізделген [1]. Ежелгі заманнан бүгінге дейінгі философия тарихын қамтыған жинақ адамзат ақыл-ойының құнарлы нәрі мен көркем табиғатына енді ден қоя бастаған жас қауымға даналық мәйегін түсінікті де тартымды тілмен баяндайды [3]. Христиандық және исламдық ой-сананың негізін салушылардан бастап, Қайта өрлеу дәуіріне дейінгі аралықты қамтитын кезеңді баяндау арқылы жалғастырады. Ақыл-ойдың кемелденуі XIII және XIV ғасырда Акуинолық Томас пен Джон Дунс Скот сынды тұлғалардың арқасында шарықтау шегіне жетті. Көпшілік оқырманға арналғанымен, осы оқулықтардағы философтардың ойларын терең талдайтын әңгімелері, ең алдымен, Батыс философиясына ден қойып жүрген студенттерге қызық болмақ [5]. Антропология ғылымының қалыптасу тарихын, ондағы эволюция теориясы туралы тұжырымдарды, диффузионистік және тарихи-мәдени аймақтар теорияларын, функционализм және құрылымды-функционализм, әрекетке негізделген теорияларды, процессуалдық және маркстік көзқарастағы зерттеулерді, релятивизм, структурализм мен постструктурализмнің түрлі салаларын және енді ғана қалыптасып жатқан интерпретациялық және постмодернистік көзқарастарға қатысты тақырыптарды кеңінен қамтыған [2].

2019-2020 оқу жылында жемқорлықпен күрес мақсатында Қарағанды медицина университетінің басшылығының шешімімен қорытынды бақылаудағы тестілеу әдісін жазбаша эссе ой-толғам ретінде негіздеуге ауыстыру ұйғарылды. Осыған орай Қазақстан тарихы және әлеуметтік-саяси пәндер кафедрасында өткізілетін пәндер қатарынан қорытынды

бақылауды эссе түрінде өткізуге философия пәні таңдалып алынды. Себебі білім алушылар философия пәнін оқи отырып, өз ой-толғамдарын негіздеуге үйренеді.

Біздің алға қойған мақсатымызды жүзеге асыруға кейінгі кездегі мемлекетіміздегі төтенше жағдай кедергі келтіре алған жоқ. Қашықтан оқыту негізінде философия пәні жоспарланған оқу бағдарламасы бойынша жүйелі түрде игерілді. Емтихан сұрақтары ретінде мына тақырыптар берілді: Философия дегеніміз не, ол қандай «мәңгілік» мәселелерді шешеді? Осыған байланысты Сізге қандай ой-толғамдар ұнады, талдаңыз. Философия саласындағы білімдеріңізді қолданып, өз ойыңызды негіздеңіз.

Сана – ол адамзатқа берілген тылсым және құдіретті сый. Философияда сана, санасыздық, өзіндік сана туралы қандай түсініктер бар?

«Болмыс» және «болмыс емес» категорияларының жан-жақтылығы қандай? Материя, кеңістік және уақыт ұғымдарына философиялық көзқарастар эволюциясы.

Әлемді тануға болады ма? Осы мәселе философияда қалай қарастырылды? Осыған қатысты Сіз не ойлайсыз?

Абайдың 31 сөзінде «Естіген нәрсені ұмытпастыққа төрт түрлі себеп бар: әуелі - көкірегі байлаулы берік болмақ керек; екінші – сол нәрсені естігенде я көргенде ғибрәтлану керек, көңілденіп, тұшынып, ынтамен ұғу керек; үшінші - сол нәрсені ішінен бірнеше уақыт қайтарып ойланып, көңілге бекіту керек; төртінші - ой кеселді нәрселерден қашық болу керек. Егер кез болып қалса, салынбау керек. Ой кеселдері: уайымсыз, салғырттық, ойыншы-күлкішілдік, я бір қайғыға салыну, я бір нәрсеге құмарлық пайда болу. Бұл төрт нәрсе - күллі ақыл мен ғылымды тоздыратұғын нәрселер». Ал Сіз осы туралы не ойлайсыз? Абайдың көзқарасымен келісесіз бе? Философия саласында біліміңізді қолданып, эссепайымдау жазу барысында өз жауабыңызды негіздеңіз.

Н. Бердяев жазды: «философия адам құпиясы шешілсе – яғни болмыс құпиясының шешілгендігі деген санаға үнемі оралады».

Адам деген не? Осыған қатысты философияда қандай ұстанымдар бар?

Спиноза «еркіндік – ол саналы қажеттілік» деп санады, ал сіз осыған орай не ойлайсыз? Философияда тараған әр түрлі пікірлерді қолданып өз ой-толғамыңызды негіздеңіз.

Камю және Франк өмірдің мәні берілген жоқ, ол тағайындалған, өмірдің мәні біздің

ішімізде болуы тиіс. Осыған қатысты Сіз не ойлайсыз? Өмірдің мәні мәселесі бойынша философияда қандай ұстанымдар бар?

И. Канттың адамгершілік императиві, әр түрлі философтардың адамгершілік ережелері, олардың мәні неде?

О. Шпенглер өркениетте тірі ағзалар секілді адамның барлық өмір сүру кезеңін басынан өткізеді деп жазды, оны қалай түсінесіз? Философиялық тұрғыдан өркениет ұғымы, оның ерекшеліктері мен қарама-қайшылықтары туралы тағыда қандай көзқарастар бар?

Қорытынды бақылауды студенттер онлайн түрде эссе жазу арқылы сәтті тапсырды.

Жеке адам тәрбиесіндегі негізгі факторлар – отбасы мен оқу орындардағы оқу-тәрбие жұмысы, сондықтан оның процестерін рухани санасын қалыптастыру негізінде ұйымдастырудың мәні өте зор. Сондықтан, мақаламызда оқу процесінің, оның теориялық және тәжірибелік жақтарын ашуды мақсат еттік. Жастардың бойындағы рухани сана қалыптастырудың ғылыми-педагогикалық негізі жұмыстың басты өзегі болды. Мақала жазу барысында оқу-тәрбие үдерісінің мазмұны мен әдістемесі жас ұрпақтың сана-сезіміне, ұлттық рухына, қоғаммен қарым-қатынасын және мінез-құлқын реттеуге бағыт-бағдар жасадық.

ӘДЕБИЕТ

1 Барнард А. Антропология тарихы мен теориясы. – Алматы: Ұлттық аударма бюросы, 2018. – 36 б.

2 Кенни Э. Батыс философиясының жаңа тарихы, 1 том, Антика философиясы. – Алматы, 2018. – 128 б.

A. T. Bakirova, N. A. Meiramova

*METHODS AND ACHIEVEMENTS IN DISCIPLINE «PHILOSOPHY» TEACHING IN KARAGANDA MEDICAL UNIVERSITY
Department of history of Kazakhstan and social-political disciplines of Karaganda Medical University
(Karaganda, Kazakhstan)*

The article discusses the experience of modernizing the methodology of teaching philosophy at the Medical University of Karaganda. It is implemented in accordance with the development strategy of university education in Kazakhstan. The authors emphasize the unity of pragmatism and liberalism in the modern understanding of the mission of the university. The task of modernizing the methodology of teaching philosophy in Kazakhstan universities is to implement it both as an educational discipline and as a way of thinking. The leading idea of Kant is put forward «not thoughts need to be taught, but thought». According to the authors, the new model program in philosophy for Kazakhstani universities in its structure corresponds to the post-non-classical paradigm of knowledge. Its methodological basis is a synergistic approach. The article analyzes the experience of refusing testing and replacing it with writing an essay as a form of the final control of students' knowledge of philosophy at the Medical University of Karaganda.

Key words: Rukhani zhangyru, social and humanitarian disciplines, methods, educational process, active forms of learning, pedagogical technology, spiritual consciousness

3 Кенни Э. Батыс философиясының жаңа тарихы, 2 том, Орта ғасыр философиясы. – Алматы, 2018. – 58 б.

4 Мухатаева Г. А., Мейрамова Н. А. Медициналық ЖОО-дағы білім жүйесінде қоғамдық гуманитарлық пәндер бойынша өткізілетін сабақтың түрлері мен әдістері туралы // Медицина и экология. – 2017. – №3 (84). – С.109-114.

5 Хесс Р. Философияның таңдаулы 25 кітабы. – Алматы: Ұлттық аударма бюросы, 2018. – 55 б.

REFERENCES

1 Barnard A. Antropologija tarihy men teorijasy. – Almaty: Ұлттық аударма бюросы, 2018. – 36 b.

2 Kenni Je. Batys filosofijasyның zhaңa tarihy, 1 tom, Antika filosofijasy. – Almaty, 2018. – 128 b.

3 Kenni Je. Batys filosofijasyның zhaңa tarihy, 2 tom, Orta ғasyr filosofijasy. – Almaty, 2018. – 58 b.

4 Muhataeva G. A., Mejramova N. A. Medicinalyқ ZhOO-daғы bilim zhyjesinde қоғамдық гуманитарлық пәндер бойынша өткізілетін сабақтың түрлері мен әдістері туралы //Medicina i jekologija. – 2017. – №3 (84). – S.109-114.

5 Hess R. Filosofijanың таңдаулы 25 kitabы. – Almaty: Almaty: Ұлттық аударма бюросы, 2018. – 55 b.

Поступила 05.06.2020 г.

Медицинское и фармацевтическое образование

А. Т. Бакирова, Н. А. Мейрамова

*МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ФИЛОСОФИЯ» В КАРАГАНДИНСКОМ МЕДИЦИНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ
Кафедра истории Казахстана и социально-политических дисциплин Карагандинского медицинского
университета (Караганда, Казахстан)*

В статье рассматривается опыт модернизации методологии преподавания философии в медицинском университете Караганды. Она осуществляется в соответствии со стратегией развития университетского образования в Казахстане. Авторы выделяют единство прагматизма и либерализма в современном понимании миссии университета. Задача модернизации методологии преподавания философии в казахстанских университетах заключается в реализации ее и как учебной дисциплины, и как способа мышления. Выдвигается руководящая идея Канта «не мыслям надобно учить, а мыслить». По мнению авторов, новая типовая программа по философии для казахстанских вузов по своей структуре соответствует постнеклассической парадигме знания. Ее методологической основой является синергетический подход. В статье анализируется опыт отказа от тестирования и замены его написанием эссе в качестве формы итогового контроля знаний студентов по философии в Медицинском университете Караганды.

Ключевые слова: Рухани жангыру, общественно-гуманитарные дисциплины, методы, учебный процесс, активные методы обучения, педагогическая технология, духовное сознание